

กลวิธีการเขียนสารคดีแนวใหม่ในเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก

Creative Non-fiction Writing Techniques in Youth Narratives

from the Ban Kanjanapiseck

วันจรัตน์ เดชวิลัย^{*1}Wancharat Dechwilai^{*1}wancharat.d@phuket.psu.ac.th^{*}ส่งบทความ 5 กรกฎาคม 2568 แก้ไข 15 สิงหาคม 2568 ตอบรับ 20 สิงหาคม 2568
Received: July 5, 2025 Revised: August 15, 2025 Accepted: August 20, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเขียนสารคดีแนวใหม่ในเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก จากหนังสือสารคดี 2 เล่ม ได้แก่ เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษกและก้าวที่พลาด รวม 30 เรื่อง โดยศึกษาตามกรอบแนวคิดสารคดีแนวใหม่ คือ การผสมผสานระหว่างงานวิชาการกับวรรณกรรม ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง ความน่า การดำเนินเรื่อง ความจบ การใช้กระบวนการหรือโวหาร และการเสริมข้อมูลประกอบสารคดี โดยเสนอผลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1.การตั้งชื่อเรื่องมี 5 กลวิธี ได้แก่ การตั้งชื่อแบบเรื่องสั้นและนวนิยาย การเล่นคำสัมผัสคล้องจองและการใช้โวหารความเปรียบ การใช้คำหลักนำหน้าตามด้วยข้อความที่เป็นส่วนขยาย การใช้ชื่อตรงไปตรงมา และการใช้คำหรือกลุ่มคำ 2.ความน่ามี 4 กลวิธี ได้แก่ ความน่าสนทนากับผู้อ่าน ความน่าแบบเรื่องสั้น ความน่าการอ้างคำพูดหรือวาทีบุคคล และความน่าแบบบรรยาย 3. การดำเนินเรื่อง พบ การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาแบบเรื่องสั้นและนวนิยายผ่านตัวละครในรูปแบบบันทึก 4. ความจบมี 4 กลวิธี ได้แก่ การจบแบบคลี่คลายด้วยการแฝงข้อคิด การจบแบบทิ้งท้ายให้คิด การจบแบบทันทีทันใดและการจบด้วยการย้อนหลัง 5. การใช้กระบวนการหรือโวหารมี 3 กลวิธี การบรรยาย การพรรณนา และการอธิบายความ และ 6. การเสริมข้อมูลประกอบสารคดี มี 2 กลวิธี ได้แก่ การอ้างคำพูดและการแทรกบทสนทนา และการอ้างอิงจากข้อมูลเอกสารและภาคสนาม

คำสำคัญ: สารคดีแนวใหม่, เรื่องเล่าของเยาวชน, บ้านกาญจนาภิเษก

^{*}ผู้ประสานงาน (corresponding author)

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

¹ Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus.

Abstract

This research aims to analyze the creative non-fiction writing techniques found in youth narratives from *Ban Kanchanapisek*, as presented in two documentary books, *Stories from Ban Kanchanapisek* and *The Steps of Mistakes*, comprising a total of 30 stories. The study is conducted within the framework of creative non-fiction, which combines academic writing with literary elements. The analysis focuses on several key components, including title selection, introduction, plot development, ending, the use of rhetorical strategies or literary devices, and the inclusion of supplementary information that supports the documentary narrative; the findings will be presented through descriptive analysis.

The study reveals six key techniques employed in the youth narratives from *Ban Kanchanapisek*. 1) Title selection employed five different strategies: adopting titles reminiscent of short stories and novels; using rhymes and figurative language; placing a key term at the beginning followed by an explanatory phrase; choosing straightforward, literal titles; and arranging words or phrases sequentially to create emphasis. 2) Introductions followed four approaches: directly addressing the reader; opening in the style of a short story; beginning with a quotation that incorporates notable statements or remarks; and using narrative leads that establish context through description. 3) Plot development drew on storytelling techniques from short stories and novels, often conveyed through characters in a diary-like format. 4) Endings exhibited four methods: resolution endings that embed reflective messages; “un-ending” conclusions that leave readers contemplating; abrupt endings for dramatic effect; and retrospective endings. 5) Rhetorical and literary techniques appeared in three forms: narration, description, and exposition. And 6) Supplementary information was incorporated by quoting and inserting dialogue, as well as referencing documentary and field data to support the narratives.

Keyword: Creative non-fiction, Youth narratives, *Ban Kanjanapiseck*

บทนำ

งานเขียนประเภทสารคดีเป็นงานเขียนที่ให้อ่านได้รับความรู้และความบันเทิง โดยมีศิลปะการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) ได้ให้ความหมายว่า “สารคดี น. เรื่องที่เรียบเรียงขึ้นจากความจริง ไม่ใช่จินตนาการ เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ” ส่วน ถวัลย์ มาศจรัส (2545) กล่าวว่า “สารคดี (non-fiction) คือ งานเขียนที่ยึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียนเพื่อมุ่งแสดงความรู้ ความจริง ทัศนคติ ความคิดเห็นเป็นหลัก ด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอ ผสมผสานการถ่ายทอดการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา” แต่ปัจจุบันมีรูปแบบการเขียนสารคดีเรียกว่า “สารคดีแนวใหม่” มุ่งให้ความรู้และความบันเทิงควบคู่กันไป ซึ่ง ภักดีผาสุก (Phakdiphasuk, S, 2015 อ้างถึงในสารทิชาวดี, 2562) อธิบายว่า “สารคดีแนวใหม่มาจากคำว่า education (การศึกษา) กับ entertainment (ความบันเทิง) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการในรูปแบบความบันเทิง โดยมีสื่อ entertainment เป็นเครื่องมือในการประสานความรู้วิชาการและความบันเทิงเข้าด้วยกัน” สอดรับกับที่ธีธัญญา สังขพันธานนท์ (2553) อธิบายว่า “สารคดีแนวใหม่เป็นงานที่ผสมผสานระหว่างงานวิชาการกับวรรณกรรมทำให้สารคดีแนวใหม่เป็นงานเขียนที่อ่านได้ทั้ง ‘อ่านเอาเรื่องและเอารส’” สารคดีแนวใหม่จึงเป็นงานเขียนที่ผสมผสานระหว่างความรู้และความบันเทิง โดยนำความจริงมาสร้างสรรค์เพื่อให้ได้อรรถรสจากการอ่าน

การเขียนสารคดีแนวใหม่จึงมีรูปแบบคล้ายวรรณกรรมเรื่องสั้นและนวนิยาย แต่มีกลวิธีการนำเสนอที่พิจารณาความแตกต่างได้ ดังที่ ปราณี สุรสิทธิ์ (2549) กล่าวว่า “เรื่องสั้นเป็นบันเทิงคดีเป็นเรื่องสมมติขึ้น แม้เค้าโครงจะมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงก็ตามแต่ไม่ใช่สิ่งที่อ้างอิงได้ ส่วนสารคดีเป็นข้อเขียนที่ต้องเสนอแต่ความจริงเป็นความจริงที่เห็นได้ รู้สึกได้ อ้างอิงได้ แต่สิ่งที่คล้ายกันของงาน 2 ชนิดนี้อยู่ที่ลีลาและรูปแบบการเขียน ผู้เขียนบางคนอาจนำเสนอข้อเท็จจริงในลีลาเรื่องสั้นเพื่อความเพลิดเพลิน น่าสนใจ... แต่เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด ควรมีกลวิธีบอกให้อ่านทราบว่าเป็นเรื่องจริง มิใช่เรื่องสมมติแต่งขึ้น” ดังนั้น การเสริมข้อมูลประกอบสารคดี ได้แก่การอ้างอิงข้อเท็จจริงต่าง ๆ จึงเป็นปัจจัยที่สร้างความแตกต่างระหว่างสารคดีแนวใหม่กับเรื่องสั้นและนวนิยาย

เรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาทั้ง 2 เล่ม ได้แก่ เรื่องเล่าบ้านกาญจนาภิเษกและก้าวที่พลาด เป็นหนังสือสารคดีที่ผลิตและเผยแพร่โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ทางศูนย์ฝึกฯ ได้จัดโครงการพัฒนาศักยภาพด้านการเขียนให้แก่เยาวชนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการเขียนและการทบทวนตนเองผ่านการเขียนสารคดีเรื่องเล่า ซึ่งหนังสือทั้ง 2 เล่ม มีวิทยากร และนักศึกษากลุ่มนอกระบบ หลักสูตร ป.5 สถาบันพระปกเกล้า ได้ร่วมกันฝึกสอน ปรับปรุง และแก้ไข จนได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่จากสำนักพิมพ์สารคดี ดังที่ ทิชา ณ นคร (อ้างถึงใน, สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ, 2558) กล่าวว่า “ก้าวที่พลาด คือ งานเขียนของวัยรุ่นที่ก้าวพลาดในบ้านกาญจนาภิเษก โดยมีครูฝึกที่เป็นนักเขียนสารคดีระดับมือวางอันดับหนึ่งของประเทศ นั่นคือ คุณอรสม สุทธิสาคร และทีมคุณวีระศักดิ์ จันทร์สงแสง คุณวิวัฒน์ พันธวุฒิชัยนันทน์ คุณกาญจนา พุ่มพวย ร่วมกันค้นหาและเรียบเรียง”

เนื้อหาเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษกทั้ง 2 เล่ม จึงเป็นเรื่องเล่าจากประสบการณ์ ความผิดพลาดและการเรียนรู้ชีวิตใหม่ของเยาวชนที่ศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นเรื่องจริงที่น่าไปสัมพันธ์กับจินตนาการ โดยใช้กลวิธีการเขียนเชิงสารคดีเรื่องเล่าเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทั้งแง่คิด ความรู้และความบันเทิงควบคู่กัน ดังตัวอย่าง “สิ่งสำคัญที่บ้านกาญจนาภิเษกมีและบ้านเดิมไม่มี คือ ที่ที่ไม่มี ความรุนแรงจากเด็กและเจ้าหน้าที่ ไม่มี รัวรีวไฟฟ้า ไม่มีการค้นตัว และที่สำคัญเจ้าหน้าที่ทุกคนในบ้านกาญจนาภิเษกเข้าใจเด็กและพร้อมที่จะยอมรับปัญหาของเด็กและเยาวชนทุกคน นี่แหละครับคือ สิ่งที่ดีสถาบันพินิจฯ อื่น ๆ ไม่มี” (ธง, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง พบว่า รูปแบบการเขียนเป็นการเล่าเรื่องคล้ายวรรณกรรมเรื่องสั้น แต่แทรกความรู้ด้วยการอ้างอิงข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนาภิเษก ผู้เขียนแสดงทัศนะว่าเป็นสถานที่ที่แตกต่างจากสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อื่น ๆ คือ ไม่มีกฎระเบียบที่เคร่งครัด ให้สิทธิเสรีภาพแก่เด็กและเยาวชนในการดำเนินชีวิต สอดรับกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในวิสัยทัศน์พันธกิจของศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนาภิเษก ดังความว่า “บ้านกาญจนาภิเษกไม่ใช่คุก เยาวชนไม่ใช่นักโทษ ไม่ใช่

อาชญากร เจ้าหน้าทบไมทบผู้คอบ แต่...บ้านกาญจนาบภิเชก คือบ่านทตแทนชวครววของวयरูนทบก้าวพลาด” (ศูนยฝีกและอบรมตบกและยวชนบ้านกาญจนาบภิเชก, 2564) จากกลววิธีการเล้าเรอื่งดงกล้าว พบว่า ผู้เขียนได้นำชอเทจจริงแพรกบในเรอื่งเล้าดว้ยการใช้ภาษาเชงวรณกรรรม กอปรกบชออบูลทบปรากฏบ่นชอเทจจริงทบพิสูจน์ได้ว่า ไมทบเรอื่งจากจินตนากร นอกจากนบเนอื่หาแฝงแนวกคดการด้าเนนชวิตของวयरูนและมุงเปลยบแปลงแนวกคดทศนคดทของผู้ใหญ่ และสลาบบสงคมทบมตอวयरูนทบก้าวพลาด ความว่า “การกรท้ามคดของวयरูนทบทุกคทุกสมย ไมทบเพราะบ่นตบกไมทบมาดงตบตบกเกิด หรือเกิดมาเพอื่ทบจะบ่นคนไมทบ แต่...ชว่งเวลาของการบ่นวयरูน บ่นชว่งทบยากทบสุดของการบ่นมนษย วयरูนจบบ่นวयरูนทบก้าวพลาด ก้าวมคดจงหะได้จ้งย” (เตช, นามปากกา, 2558) ผู้วยจยจบสนจ กลววิธีการเขียนสารถคตบแนวกมในเรอื่งเล้าของยวชนจากบ้านกาญจนาบภิเชก โดยศกษาตามแนวกคดการเขียนสารถคตบแนวกม ได้แก่ การดงชอเรอื่ง ความนำ การด้าเนนเรอื่งความจบ การใช้กระบวความหรือวอหารและการสรมชออบูลประกอบสารถคตบ ซึ่งผลการศึกษาจะท้าให้ทราบกลววิธีการเขียนสารถคตบแนวกม กระบวการฝีกอบรมและแนวกคดการด้าเนนชวิตของยวชนทบก้าล้งเข้าสู่วयरูน กอปรกบบ่นแนวกทางการพฒนาทกษะการเขียนสารถคตบในเชงสร้าสรคตบตบ

วตถุประสงคการวยจย

เพอื่ศกษากลววิธีการเขียนสารถคตบแนวกมในเรอื่งเล้าของยวชนจากบ้านกาญจนาบภิเชก

นยยามศัพทเฉพาะ

สารถคตบแนวกม คือบสสมผสานระหวางงานวชากการกบวรณกรรรม โดยมีกลววิธีการแยกชอเทจจริงกบจินตนากรออกจากกัน ซึ่งมคอรสรวาสารถคตบ ได้แก่ การดงชอเรอื่งความนำ การด้าเนนเรอื่ง ความจบ การใช้กระบวความหรือวอหารและการสรมชออบูลประกอบสารถคตบ

เรอื่งเล้าของยวชนจากบ้านกาญจนาบภิเชก หมายถบหนังสือทบนำววเคราะหจ้านวน 2 เล่ม ได้แก่ หนังสือก้าวทบพลาด (2558) และเรอื่งเล้าจากบ้านกาญจนาบภิเชก (2559)

ยวชน หมายถบ ยวชนชายอายุระหวาง 15-25 ปี ศูนยฝีกและอบรมบ้านกาญจนาบภิเชกในเรอื่งเล้าทบเล้าประสบการณผ่านคอรการการเขียนสารถคตบ โดย อรสมสุทศศากร และทบงานนบดยสารถคตบบ่นวทพยากร

บ้านกาญจนาบภิเชก หมายถบ ศูนยฝีกและอบรมบ้านกาญจนาบภิเชก จ้งหวตบนครปฐม บ่นหน่วยงานในสงกคดกรรรมพบจและค้อมครองตบกและยวชน กระทรวงยุดศรรม

ขอบเขตการวยจย

ผู้วยจยศกษากลววิธีการดงชอเรอื่ง ความนำ การด้าเนนเรอื่งความจบ การใช้กระบวความหรือวอหาร และการสรมชออบูลประกอบสารถคตบ ทบปรากฏในหนังสือสารถคตบโดยผลบและเผยแพรจากศูนยฝีกและอบรมตบกและยวชนบ้านกาญจนาบภิเชก ได้แก่ เรอื่งเล้าจากบ้านกาญจนาบภิเชก และก้าวทบพลาด ท้ง 2 เล่ม มบสารถคตบส่นท้งทมตบ 30 เรอื่ง โดยใช้กรอบแนวกคดการเขียนสารถคตบแนวกมของ ธัญญาสงชพบธานนท (2553) บ่นเครอื่งมอในการววเคราะห

วธด้าเนนการวยจย

การวยจยคร้งนบใช้วธวยจยเอกสาร (Documentary Research) ตามแนวกทางการวยจยเชงคณภาพ ดงนบ

1. ศกษาหนังสือสารถคตบในงานเขียนสารถคตบจากศูนยฝีกและอบรมตบกและยวชนบ้านกาญจนาบภิเชก จ้งหวตบนครปฐม และท้าการคคตบเลอื่กชออบูล ดว้ยการสุ่มดวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ในงานเขียนสารถคตบของยวชนจากบ้านกาญจนาบภิเชก ในคอรการการเขียนสารถคตบทบหนังสือตบพมพระหวางปี 2558-2559 จ้านวน 2 เล่ม ได้แก่ หนังสือก้าวทบพลาด (2558) มบจ้านวน 15 เรอื่ง และเรอื่งเล้าจากบ้านกาญจนาบภิเชก (2559) มบจ้านวน 15 เรอื่ง ซึ่งท้ง 2 เล่ม มบสารถคตบส่นท้งทมตบ 30 เรอื่งโดยมบวทพยากรและผู้ชว่ววทพยากร ได้แก่ คณอรสม สุทศศากร ทบงานนบดยสารถคตบ และนคศกษากลุ่มนคยง หลกสตรปนป. 5 สลาบบพระปกเกล้า

2. ศกษาแนวกคดและงานวยจยทบเกยวชอองสารถคตบและสารถคตบแนวกม ได้แก่ ถวลย มาศจรัส (2545) รตบนาดาอาจวชย (2547) ปราณล สรลศทธ (2549) พมามบ แจ่มจรัส (2550) ธัญญา สงชพบธานนท (2553) สารภล ขาวตบ (2562) และนพวรณจามร้งโรจน. (2563)

3. ศกษาและววเคราะหชออบูล ผู้วยจยใช้กรอบแนวกคดทางการววเคราะหคอรสรวาสารถคตบของธัญญา สงชพบธานนท (2553) บ่นเครอื่งมอในการววเคราะหสารถคตบแนวกม ซึ่งมอองคประกอบ ดงนบ 1. การดงชอเรอื่ง 2. ความนำ 3. การด้าเนนเรอื่ง 4. ความจบ 5. กระบวความหรือวอหาร และ 6. การสรมชออบูลประกอบสารถคตบ

4. สรพผลการวยจย อภลปราช และชอเสนอแนะ

โดยวิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลวิธีการเขียนสารคดีแนวใหม่ในเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก มีดังนี้

1) เนื้อหา สารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก ได้แก่ หนังสือก๊าวที่พลาด และเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก เนื้อเรื่องสารคดีสั้นทั้ง 2 เล่ม มีทั้งหมด 30 เรื่อง สามารถแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1) การนำเสนอภาพชีวิตของเยาวชนที่เคยกระทำความผิดในฐานความผิดต่าง ๆ จนได้รับการควบคุมดูแลที่ศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นสถานควบคุมความประพฤติเด็กและเยาวชน มีแนวคิดหลัก คือ การสะท้อนภาพการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็กและเยาวชนที่พลาดพลั้งในฐานความผิดต่าง ๆ และรูปแบบการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติของเยาวชนที่มุ่งให้สังคมเข้าใจพฤติกรรมที่มีความผิดพลาด เพื่อให้เยาวชนได้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ ความว่า *“ผมยังมีโอกาสได้ทำความดีเพื่อสังคม แสดงให้สังคมเห็นว่าเยาวชนที่เคยพลาดก็สามารถกลับตัว กลับใจ ทำดีและเป็นพลังให้กับสังคมได้ ซึ่งการทำสิ่งเหล่านี้ทำให้ผมเกิดความรู้สึกภูมิใจเหมือนได้เพิ่มวัคซีนชีวิตให้ตัวเองด้วย”* (ณัฐวัฒน์, นามปากกา, 2559)

การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับฐานความผิดและการฝึกอบรม ในหนังสือสารคดีทั้ง 2 เล่ม ดังนี้

หนังสือก๊าวที่พลาด 1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ เรื่องเล่าจากบ้านแห่งโอกาส, บทลงโทษที่ผมไม่ได้ทำและตกหลุม 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ได้แก่ เรื่องบทเรียนชีวิต, เส้นทางสู่พ้นธนาคาร, ครอบครัวคนรักและวันพลาดพลั้งของตั้ม, บ้านในเงามืดและบทเรียนแห่งอารมณ์ 3) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ได้แก่ เรื่องสี่สิบเม็ดที่ปวดร้าว, เส้นทาง (ยาบ้า สายน้อยของเค) และก๊าวแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ได้แก่ เรื่องที่นี้..ห้องเรียนชีวิต, ชีวิตที่ก๊าวพลาด, ขอแค่...บ้านในฝัน และทำดีแบบผิด ๆ

เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก 1) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ได้แก่ เรื่องอ้อมกอดแห่งรัก, มือสีขาวกับก๊าวที่พลาด, จุดเปลี่ยนบนทางสองแพร่งและชีวิตใหม่ในร่างเดิม 2) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ทางเลือกของอยู่กับประตูทางออก, แสงแห่งความหวัง, กลับสู่อิสราภาพ, กว่าจจะรู้เตียงสา และความผิดที่ต้องการคนเข้าใจ

1.2) การนำเสนอภาพที่เน้นกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนาภิเษก ทั้งด้านสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา โดยเฉพาะการพัฒนาเชิงบวก (Positive Development) ที่สะท้อนแนวคิด *“สิ่งแวดล้อมและทัศนคติเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์”* ดังตัวอย่าง *“ที่นี่คือบ้านที่ให้โอกาสและให้วิธีคิดในการใช้ชีวิต เพื่อให้เราออกไปเป็นผู้อยู่รอดในสังคม ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น นำข้าวซึ่งเป็นเสมือนเชื้อโรคมารวบรวมไว้ที่ความ สร้างวัคซีนให้กับเราและเปิดโอกาสให้พวกเราได้ออกไป ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมข้างนอก ทำให้ทุกคนได้ตั้งศักยภาพซึ่งเป็นเหมือนด้านสว่างในตัวเองออกมาใช้ประโยชน์ ผมจึงได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายที่ไม่สามารถค้นหาจากโลกภายนอก นับเป็นโชคดียิ่ง ๆ”* (ศุภฤกษ์, นามปากกา, 2559) เนื้อหาดังกล่าวปรากฏในหนังสือ เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก ได้แก่ เรื่องบ้านเปลี่ยนชีวิต, ความสุขของลุงม้วน, ต้นไม้แห่งความสุข, โอกาสระหว่างทาง, เส้นทางแห่งโอกาส และแสงสว่างนำทางชีวิต

2. การตั้งชื่อเรื่อง เป็นส่วนสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านสนใจและติดตามในเนื้อหา ซึ่งพบ 5 กลวิธี ดังนี้

2.1 การตั้งชื่อแบบตรงไปตรงมา เป็นการตั้งชื่อที่บอกสาระของเนื้อเรื่องที่สามารถเข้าใจโดยทันทีว่าต้องการนำเสนอเรื่องอะไร พบใน หนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ความสุขของลุงม้วนและต้นไม้แห่งความสุข ซึ่งชื่อเรื่องสื่อความหมายประเด็นหลักของเนื้อเรื่อง คือ ความสุขที่สัมพันธ์กับบุคคลและต้นไม้

2.2 การตั้งชื่อแบบเล่นคำสัมผัสคล้องจองและการใช้โวหารความเปรียบ พบทั้งหมด 6 เรื่อง โดยการตั้งชื่อด้วยการเล่นสัมผัสเพื่อให้คำคล้องจองกัน พบใน หนังสือก๊าวที่พลาด 2 เรื่อง ได้แก่ ก๊าวแห่งการเปลี่ยนแปลง และเส้นทางสู่พ้นธนาคาร และหนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก 4 เรื่อง ได้แก่ แสงสว่างนำทางชีวิต, ชีวิตใหม่ในร่างเดิม และทางเลือกของอยู่กับประตูทางออก โดยเล่นเสียงสระ ได้แก่ ยู-ตุ ขาว-ก๊าว เล่นเสียงพยัญชนะ ก๊าว-การ, เส้น-สู่, ทาง-ทาง, เปลี่ยน-แปลง และการใช้โวหารความเปรียบ อุปลักษณ์ พบ 1 เรื่อง ได้แก่ มือสีขาวกับก๊าวที่พลาด ซึ่ง มือ น. อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายอยู่ต่อจากปลายแขนประกอบด้วยฝ่ามือและนิ้วมือ (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, 2546) “มือสีขาว”

อุปลักษณ์เปรียบเทียบ “มือ (การกระทำ) สีขาว (ความบริสุทธิ์)” หมายถึง การกระทำที่บริสุทธิ์ “ก๊าวที่พลาด” อุปลักษณ์เปรียบเทียบ “ก๊าว (การเดินทาง) พลาด (การกระทำผิด)” หมายถึง ความผิดพลาด ดังนั้น มือสีขาวกับก๊าวที่พลาด หมายถึง ความผิดพลาดของวัยรุ่นที่มาจากกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2.3 การตั้งชื่อแบบเรื่องสั้นและนวนิยาย เป็นการตั้งชื่อกลุ่มคำวลีหรือรูปประโยคยาว ๆ ที่ไม่ได้สื่อความหมายในเนื้อหามากนัก แต่เป็นข้อความที่ทำให้ผู้อ่านติดตามและคิดต่อ พบทั้งหมด 17 เรื่อง ดังนี้

หนังสือก๊าวที่พลาด พบ 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง บทลงโทษที่ผมไม่ได้ทำ, บทเรียนชีวิต, 40 เม็ดที่ปวดร้าว, เรื่องเล่าจากบ้านแห่งโอกาส, ชีวิตที่ก๊าวพลาด, บ้านในเงามืด, บทเรียนแห่งอารมณ์ และทำดีแบบผิด ๆ

หนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก พบ 9 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง อ้อมกอดแห่งรัก, บ้านเปลี่ยนชีวิต, โอกาสระหว่างทาง, กลับสู่อิสรภาพ, กว่าจะรู้เตียงสา, เส้นทางแห่งโอกาส, ความผิดที่ต้องการคนเข้าใจ, แสงแห่งความหวังและจุดเปลี่ยนบนทางสองแพร่ง ดังนั้น ชื่อเรื่องดังกล่าวผู้อ่านต้องวิเคราะห์ ตีความ เช่น บ้านในเงามืดอะไร คือ เงามืด ความสัมพันธ์ครอบครัว การเงิน ความรัก ซึ่งสื่อสร้างความสงสัย ชวนให้ติดตามและซื้อกระป๋องใจผู้อ่าน

2.4. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำ หรือกลุ่มคำนำมาเรียงต่อกัน เป็นการตั้งชื่อที่ไม่ได้อยู่ในรูปประโยค ซึ่งอาจจะสื่อเนื้อหาความสัมพันธ์กันหรือขัดแย้ง พบในหนังสือก๊าวที่พลาด จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องครอบครัว คนรัก และวันพลาดพลั้งของตั้ม พบว่า นำคำ กลุ่มคำ มาเรียงต่อกัน และใช้การเว้นวรรคแทนคำเชื่อม เนื้อความจึงคล้อยตามกัน และสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุและผล คือ “ชีวิตครอบครัว และคนรักไม่สมบูรณ์ เพราะมาจากความผิดพลาดของตั้ม”

2.5 การตั้งชื่อโดยคำหลักนำหน้า ตามด้วยข้อความที่เป็นส่วนขยาย ซึ่งอาจใช้เครื่องหมายวรรคตอนคั่นประโยค เพื่อขยายและแสดงรายละเอียดของข้อความ พบในหนังสือก๊าวที่พลาด ทั้งหมด 4 เรื่อง โดย “เรื่องที่นี่... ห้องเรียนชีวิต, ตก...หลุม, ขอแค่...บ้านในฝัน” ผู้เขียนใช้คำว่า “ที่นี่” บัพทวลีบอกสถานที่, ตก เป็นกริยา การกระทำ, ขอแค่ เป็นกริยาลีแสดงเงื่อนไข เป็นคำหลักนำหน้า และใช้เครื่องหมายไข่ปลา (...) คั่นข้อความที่เป็นส่วนขยาย ส่วนอีก 1 เรื่อง “เส้นทาง (ยาบ้า) สายน้อยของเค” ใช้คำหลัก “เส้นทาง” และตามด้วยคำในวงเล็บและข้อความที่ตามมา

เป็นส่วนขยาย เพื่อสื่อเนื้อหา ชีวิตของ ‘เค’ เคยมีความเกี่ยวข้องกับเส้นทางของยาเสพติด (ยาบ้า)

3. การเขียนความนำ จะเริ่มต้นตั้งแต่ประโยคแรกของเนื้อหา เพื่อสร้างความน่าสนใจ โน้มน้าวให้ผู้อ่านติดตามตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง จากการศึกษาพบ ดังนี้

3.1 ความนำแบบบรรยาย เป็นการนำเสนอด้วยการอธิบายหรือบรรยายให้เห็นบรรยากาศ เหตุการณ์ สถานการณ์ สถานที่หรือบุคคล เน้นรายละเอียดเป็นลำดับขั้นตอนตามที่เห็นและเป็นจริง โดยไม่แทรกความคิดเห็นของผู้เขียน พบ ในหนังสือก๊าวที่พลาด ทั้งหมด 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเส้นทางสู่พ้นจากการ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 ช่วงสายของวันพุธที่ 5 มีนาคม 2551 เวลาประมาณ 09.40 น. ภายในห้องพิจารณาคดีอาญา 2 ของศาลจังหวัดนนทบุรี แผนกคดีและเยาวชนและครอบครัว ศาลเห็นว่า จำเลยมีความผิดจริงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 80, 83, 91, 288, 371 เรียงตามกระทง ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามมาตรา 75” (เดช, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง เป็นการบรรยายภาพเหตุการณ์และสถานที่ในห้องพิจารณาคดีอาญาของศาลจังหวัดนนทบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว โดยเล่าเหตุการณ์การตัดสินคดีพร้อมแทรกความรู้ในประมวลกฎหมายอาญาต่าง ๆ

3.2 ความนำแบบเรื่องสั้น เป็นการเขียนที่ใช้ทั้งบรรยายและพรรณนาโดยมุ่งให้เห็นภาพหรือความเคลื่อนไหวของตัวละคร สถานที่และบรรยากาศ พบทั้งหมด 9 เรื่อง โดยหนังสือก๊าวที่พลาด มี 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบทลงโทษที่ผมไม่ได้ทำ, ก๊าวแห่งการเปลี่ยนแปลง, ที่นี่...ห้องเรียนชีวิต, บ้านในเงามืด, ตก...หลุม และครอบครัว คนรักและวันพลาดพลั้งของตั้ม หนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษกมี 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องมือสีขาวกับก๊าวที่พลาด, ความผิดที่ต้องการคนเข้าใจ และแสงแห่งความหวัง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 “ขณะผมกำลังเพลิดเพลินกับหมู่คว้นพวยพุ่งขึ้นสู่เพดานท่ามกลางแสงไฟนีออนสว่างไสว ภายในห้องเช่าเล็ก ๆ ที่มีแสงมูมนับสิบตัวกำลังชักใยตรงมุมห้องอย่างรื่นเริง เพื่อนสองคนนอนแผ่ยิ้มมีความสุขอยู่ข้าง ๆ เพราะมีเมามาจากฤทธิ์กัญชา ที่พวกเราเสพกันมานับครั้งไม่ถ้วน” (ณัฐพงศ์, นามปากกา, 2559)

จากตัวอย่าง เป็นการบรรยายพฤติกรรมของวัยรุ่นที่กำลังสูบบุหรี่และมีการมีนาเมา เคลิบเคลิ้มไปกับฤทธิ์กัญชา เพื่อให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวของตัวละคร และใช้โวหารบุคลาธิษฐาน พรรณนาแมงมุมให้มีชีวิตจิตใจเหมือนมนุษย์ที่กำลังสนุกสนานและมีความสุขไม่ต่างจากมนุษย์ จึงชวนให้ผู้อ่านติดตามต่อไป

3.3 ความนำแบบอ้างคำพูดหรือวาทีบุคคล เป็นการนำคำพูดทั่วไปหรือวาทีของบุคคลที่มีชื่อเสียงมาขึ้นต้นเนื้อหา พบทั้งหมด 1 เรื่อง ในหนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก ได้แก่ เรื่องอ้อมกอดแห่งรักดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 “ ‘คนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะเป็นได้’ ผมเคยได้ยินคำพูดนี้มานาน และอดคิดไม่ได้ว่า ถ้าเราโชคดี ได้เกิดมาในครอบครัวที่ดีก็เหมือนมีต้นทุนชีวิตมาก หากเจอเรื่องร้าย ๆ ก็ผ่านมันไปได้ง่ายกว่า” (รัฐพงศ์, นามปากกา, 2559)

จากตัวอย่าง เป็นความนำการอ้างคำพูดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคม เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเชิงปรัชญาเป็นการกล่าวนำเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้เข้าใจภูมิหลังและสาเหตุการกระทำความผิดของเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

3.4 ความนำแบบสนทนากับผู้อ่าน การเขียนเหมือนผู้เขียนกำลังพูดคุยกับผู้อ่าน นิยมใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวเอง หรือใช้สรรพนามบุรุษที่ 2, 3 จากการศึกษาพบการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ ผม และสรรพนามบุรุษที่ 3 ผู้ที่กล่าวถึง ได้แก่ ต้ม (ชื่อเล่น) พบทั้งหมด 19 เรื่อง หนังสือก๊าวที่พลาด มี 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบทเรียนชีวิต, 40 เม็ดที่ปวดร้าว, เส้นทาง (ยาบ้า) สายน้อยของเค, เรื่องเล่าจากบ้านแห่งโอกาส, ชีวิตที่ก๊าวพลาด, ขอแค่...บ้านในฝัน, ทำดีแบบผิด ๆ และบทเรียนแห่งอารมณ์ ส่วนหนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก มี 11 เรื่อง ได้แก่ ทางเลือกของยูกับประตูทางออก, บ้านเปลี่ยนชีวิต, ความสุขของลุงม้วน, ต้นไม้แห่งความสุข, โอกาสระหว่างทาง, จุดเปลี่ยนบนทางสองแพร่ง, แสงสว่างนำทางชีวิต, กลับสู่อิสราภาพ, กว่าจะรู้เตียงสา, เส้นทางแห่งโอกาส และชีวิตใหม่ในร่างเดิม

ตัวอย่างที่ 4 “ผมเคยโดนสังคมตราหน้าว่าเป็น ‘ฆาตกร’ จะมีก็คนที่อยากทำ อยากเป็นฆาตกรจริง ๆ ผมต้องใช้เวลานานกว่าจะสู้หน้าสังคมได้ เพื่อน ๆ คงไม่อยากเป็นเหมือนผม ถ้าอย่างนั้นจงอย่าประมาทกับชีวิตของคุณ” (ยุทธ, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง เป็นการเขียนความนำแบบสนทนากับผู้อ่านโดยใช้สรรพนามแทนตัวเอง “ผม” และใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 “คุณ” แทนผู้อ่าน จึงเหมือนกำลังสนทนาและอยู่ร่วมกับผู้เขียนในการเล่าเรื่องจริง ๆ

4. การดำเนินเรื่อง เป็นการนำเสนอเนื้อหาตามแนวคิดและโครงเรื่องที่วางไว้ ซึ่ง ธัญญา สังขพัฒน์ (2553) กล่าวถึง กลวิธีการเล่าเรื่องมีหลายลักษณะ ได้แก่ การเล่าเรื่องอย่างตรงไปตรงมา การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาของการเขียนเรื่องสั้น การเล่าเรื่องในรูปแบบของจดหมาย ซึ่งจากการศึกษาพบ 2 กลวิธี ดังนี้

4.1 การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาแบบเรื่องสั้นในรูปแบบบันทึก: ผ่านมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง การนำเสนอความจริงแบบวรรณกรรมเรื่องสั้น มีการบรรยาย พรรณนา ฉากสถานที่ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ “ผม เรา พวกเรา” เป็นผู้เล่าเรื่อง และดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบบันทึก โดยผู้เล่าระบุวันเดือนปี สถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาพบ 29 เรื่อง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5 “วันที่ 16 สิงหาคมของทุกปี จะเป็นวันสำคัญของบ้านกาญจนาภิเษก เรียกว่าวันสันติภาพ มีที่มาจากเมื่อหลายปีก่อน เด็กวัยรุ่นคนหนึ่งสามารถชนะใจตัวเองสำเร็จ ด้วยการให้อภัยคู่กรณีที่ฆ่าพ่อของเขา ในวันนี้จะมีการกินเลี้ยง ดนตรีและกิจกรรมมากมายและทุก ๆ ปี จะมีหลานในบ้านทั้งใหม่และเก่ากลับมาร่วมพิธีเสมอ และเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา บ้านกาญจนาภิเษกก็จัดงานให้อภัยระหว่างหญิงร่างแคะ ภรรยาของตลกร่างแคะชื่อดังกับสิทธิ์หลานชาย บ้านกาญจนาภิเษกที่ปาก้อนหินใส่เขาจนถึงแก่ชีวิต กิจกรรมและพิธีกรรมในคืนนั้นทำให้ผมขนลุก และก็สอนให้ผมรู้จักการให้อภัยมากขึ้น ทำให้ผมเห็นคุณค่าของมันลึกซึ้งกว่าเดิม เพราะในคืนนั้น ที่ผมเห็นคือ การให้ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยรอยยิ้มและน้ำตาแห่งความภาคภูมิใจ” (กมล, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง ผู้เล่าเรื่องใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 คำว่า “ผม” เป็นผู้ดำเนินเรื่อง ช่วยแสดงทัศนะและสะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ของการทำกิจกรรมวันสันติภาพ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติของเยาวชน และการระบุวันที่ 16 สิงหาคมของทุกปี คือ วันสันติภาพ และ 28 กุมภาพันธ์ บ้านกาญจนาภิเษกได้จัด “กิจกรรมการให้อภัยเหยื่อ” แสดงให้เห็นว่า มีการดำเนินเรื่องเชิงบันทึก เพราะสามารถระบุวันเวลาซึ่งเป็นข้อเท็จจริงได้ชัดเจน

4.2 การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาแบบเรื่องสั้นในรูปแบบบันทึก: ผ่านมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 หมายถึง เป็นกลวิธีการเล่าเรื่องแบบวรรณกรรมเรื่องสั้นและดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบบันทึก แต่ผ่านมุมมองผู้เล่าเป็นบุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ได้แก่ การใช้สรรพนามชื่อเล่น “ตั้ม” และ “เขา” ซึ่งจะเป็นคนเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิดของตั้ม จึงทำให้ผู้อ่านรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ชัดเจนจากการศึกษาพบในหนังสือก๊าวที่พลาด จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ครอบครัว คนรักและวันพลาดพลั่งของตั้ม” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 “ตลอดทั้งคืนแม่กับพ่อวิ่งเต็นเดินเรื่องขอยื่นประกันตัวพร้อมกับรุ่นพี่อีกจำนวนหนึ่ง วงเงินประกันตัวตอนนั้น 16,000 บาท เขาเห็นถึงความลำบากตรากตรำของพ่อแม่ เขาเริ่มสำนึกผิดและมีความเข้าใจ ความรักที่พ่อแม่มีให้ลูกนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม พ่อแม่ก็รักสุดหัวใจถึงแม้ว่าลูกจะเป็น “อาชญากร” (กิตติ, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง การเล่าเรื่องผ่านตัวละครโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ “เขา” โดยการเล่าเรื่องผ่านมุมมองแบบสายตาพระเจ้า คือ ล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่กล่าวถึง ดังเช่น “เขาเริ่มสำนึกผิดและมีความเข้าใจ” ซึ่งกลวิธีการแบบนี้เป็นการเล่าเรื่องแบบลีลาเรื่องสั้น

5 ความจบเรื่อง เป็นกลวิธีมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเข้าใจประทับใจเนื้อหา จากการศึกษาพบ ความจบ 4 กลวิธี ดังนี้

5.1 ความจบแบบคลี่คลายด้วยการแฝงข้อคิด เป็นการจบที่คลายปมเนื้อเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านคลายความสงสัย และเน้นย้ำความสำคัญของปัญหาด้วยข้อคิด โดยใช้ภาษากระชับความรู้สึกผู้อ่าน จากการศึกษาพบ 26 เรื่อง ดังนี้

หนังสือก๊าวที่พลาดมี 11 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบทลงโทษที่ผมไม่ได้ทำ, บทเรียนชีวิต, บทเรียนแห่งอารมณ์, ก้าวแห่งการเปลี่ยนแปลง, ที่นี้...ห้องเรียนชีวิต, เส้นทาง (ยาบ้า) สายน้อยของเค, เรื่องเล่าจากบ้านแห่งโอกาส, ชีวิตที่ก๊าวพลาด, ขอแค่...บ้านในฝัน, บ้านในเงามืด, บทเรียนแห่งอารมณ์ และตก...หลุม

หนังสือเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษกมี 15 เรื่อง ได้แก่ เรื่องอ้อมกอดแห่งรัก, มือสีขาวยกกับก๊าวที่พลาด, ทางเลือกของยูกับประตูทางออก, บ้านเปลี่ยนชีวิต, ความสุขของลุงม้วน, ต้นไม้แห่งความสุข, แสงแห่งความหวัง,

โอกาสระหว่างทาง, จุดเปลี่ยนบนทางสองแพร่ง, แสงสว่างนำทางชีวิต, กลับสู่อิสราภาพ, กว่าจจะรู้เตียงสา, ความผิดที่ต้องการคนเข้าใจ, เส้นทางแห่งโอกาส และชีวิตใหม่ในร่างเดิม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 7 “การทำกลุ่ม Empowerment ทำให้ผมได้กราบขอโทษแม่ และได้รับอ้อมกอดที่รอคอยมานาน มันเป็นอ้อมกอดที่เต็มไปด้วยความรัก ความห่วงใย ไม่เคยถือโทษ และให้อภัยเสมอ ทั้งยังเป็นอ้อมกอดที่ทำให้เราสองคนเข้าใจกันมากที่สุดในชีวิต กิจกรรมนี้ทำให้ผมมีต้นทุนชีวิตที่จะนำไปใช้ต่อยอดเมื่อออกไปอยู่ข้างนอก กลับไปสู่ครอบครัว ได้อยู่กับแม่ที่เป็นเสมือนลมใต้ปีกให้ผมได้บิน จนถึงฝั่งฝันต่อแต่นี้ไปผมจะไม่ปล่อยให้ด้านมืดกลับมาอยู่เหนือจิตใจอีกแล้ว และจะใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนนำสิ่งที่ได้รับจากบ้านหลังนี้เป็นเครื่องมือนำทางชีวิตต่อไป” (รัฐพงศ์, นามปากกา, 2559)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนให้ความรู้กระบวนการฝึกอบรม การทำกลุ่ม Empowerment จากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก โดยสะท้อนผลลัพธ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมส่งผลให้เยาวชนกล้าแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและนำศักยภาพของตนออกมาผ่านกิจกรรม ดังนั้น ความจบจึงจบลงด้วยการคลายปมของชื่อเรื่อง “อ้อมกอดแห่งรัก” และแก่นเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของเยาวชนที่ก๊าวพลาด มีการใช้ภาษาสร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านด้วยการแฝงข้อคิดเกี่ยวกับ “ประสบการณ์ความผิดพลาดจะนำไปเป็นบทเรียนชีวิต”

5.2 การจบด้วยการย้อนหลัง เป็นการจบที่ให้ตอนต้นกับตอนท้ายบรรจบกัน หรืออาจนำเหตุการณ์ตอนต้นเรื่องมาสัมพันธ์กับตอนจบ พบ ในหนังสือก๊าวที่พลาด 1 เรื่อง ได้แก่ คนรักและวันพลาดพลั่งของตั้ม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 ตอนจบ “จนท้ายที่สุดแล้วหนุ่มน้อยมีโอกาสได้ไปเข้าเฝ้าฯ แสดงละครให้ “พระองค์ภา” ได้ทอดพระเนตรเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2552 ณ วัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี รอยยิ้มค่อย ๆ ปรากฏตรงบริเวณมุมปากของตั้มด้วยความภาคภูมิใจ ทุกวันนี้เมื่อมองย้อนกลับไปเขาได้มองเห็นว่า ทุกปัญหาที่ผ่านมานั้นมันเล็กน้อยนิดเดียว” ส่วนความน่า “ณ จุดหนึ่งของชีวิตที่แสนสุขสมแต่เมื่อเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไป อนาคตย่อมไม่มีอะไรที่เที่ยงแท้แน่นอนเหมือนกับชีวิตหนุ่มน้อยคนหนึ่ง

ที่ใคร ๆ เรียกกันว่า ‘ตั้ม’ ผู้ไม่ยอมแพ้” (กิตติ, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง การเขียนความจบโดยกล่าวถึงความภาคภูมิใจที่สามารถผ่านอุปสรรคมาได้ และมีโอกาสได้ทำการแสดงต่อหน้าพระพักตร์พระองค์ภาซึ่งเนื้อหาสัมพันธ์กับตอนต้น “อนาคตย่อมไม่มีอะไรที่เที่ยงแท้แน่นอน” และ “ฉายา ‘ตั้ม’ ผู้ไม่ยอมแพ้” ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง

5.3 การจบแบบทิ้งท้ายให้คิด เป็นการจบที่มีการทิ้งประเด็นให้ผู้อ่านได้คิดต่อ จากการศึกษา มีดังนี้

หนังสือก๊าวที่พลาด พบ 2 เรื่อง ได้แก่ 40 เม็ดที่ปวดร้าว และเส้นทางสู่พันธนาการ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 “วัยรุ่นที่ทำผิดทุกคนขอแค่มีคนมาเข้าใจพวกเขา ไม่ช้าเดี๋ยวเขาก็พอแล้ว ผมเชื่อว่า ผู้ใหญ่ทุกคนทำได้ เพราะอะไรหรือ ก็เพราะผู้ใหญ่เคยเป็นเด็กมาก่อน แต่เด็กไม่เคยเป็นผู้ใหญ่มาก่อนนี่ อยู่ที่ว่าผู้ใหญ่จะเปิดใจกว้างแค่ไหน?” (เดช, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง เป็นการจบทิ้งท้ายให้คิด ด้วยการใช้คำถาม เพื่อจุดประกายความคิดของผู้อ่านให้เข้าใจในความผิดพลาดของเยาวชน โดยเปรียบเทียบประสบการณ์ชีวิตระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และปรารถนาให้สังคมเปิดโอกาสในการให้พื้นที่แก่เยาวชนที่ก้าวพลาดได้มีโอกาสกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

5.4 การจบแบบทันทีทันใด คือ การจบเรื่องที่ไม่ได้สื่อความหมายของการจบเนื้อหา จบโดยทันทีที่ทำให้ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ต่อว่าต้องการสื่อความหมายอะไร พบ หนังสือก๊าวที่พลาด 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องทำดีแบบผิด ๆ

ตัวอย่างที่ 10 “เราสองคนเคยคิดเล่น ๆ ว่า เมื่อไหร่ที่เราสองคนสบายหรือใครคนใดคนหนึ่งจะสบายก็แล้วแต่ อีกคนหนึ่งต้องสบายด้วย อันนี้เป็นความคิดของเราที่แต่ละคนยังทำไม่สำเร็จ เพราะทั้งคู่ยังลำบากกันอยู่” (อำนาจ, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงเพื่อนชื่อ โบ เป็นเพื่อนที่ตนเองสนิทมากที่สุด และเป็นคนเดียวเมื่อยามทุกข์และสุขมีเพื่อนคนนี้จะอยู่เคียงข้างและคิดว่า อนาคตไม่ว่าสุขหรือทุกข์จะไม่ยอมทิ้งกัน โดยเนื้อหาจบลงด้วยข้อความ “อันนี้เป็นความคิดของเราที่แต่ละคนยังทำไม่สำเร็จ เพราะทั้งคู่ยังลำบากกันอยู่” เป็นการจบแบบทันทีทันใด ที่ต้องการให้ผู้อ่านคิดต่อว่า สถานการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร เพราะปัจจุบันทั้งคู่ยังคงดำเนินชีวิตที่ลำบากเหมือนเดิม

6. การใช้กระบวนการความหรือโวหาร เป็นการเขียนเพื่อให้เนื้อความมีความหมายชัดเจน และน่าสนใจ ดังนี้

6.1 กระบวนการบรรยาย เป็นการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับขั้นตอนหรือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง สถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งของเนื้อเรื่องดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11 “ผมถูกนำตัวไปยังศูนย์ฝึกอบรมฯ แห่งหนึ่ง (ไม่ใช่บ้านกาญจนาภิเษก) ก้าวแรกที่สัมผัสสถานที่แห่งใหม่ ผมรู้สึกกลัวและหวาดระแวง ผมต้องอยู่คนเดียวท่ามกลางเด็กและผู้คุม กำแพงสูงและรั้วไฟฟ้าที่มีป้ายเตือนว่า “ห้ามจับ ไฟฟ้า แรงสูง” ผมรู้สึกกลัวมากเมื่อเจ้าหน้าที่บอกให้ถอดเสื้อผ้าออกให้หมด ตอนแรกผมไม่กล้าถอด แต่ผู้คุมขู่เสียงดัง และเมื่อเห็นผู้คุมใช้กำลังกับเพื่อนที่อยู่ข้าง ๆ ถัดไปอีกสี่ห้าคน ทั้งหุบและเตะ ผมจึงยอมถอดอย่างง่ายดาย เมื่อถูกค้นตัวแล้ว ผมถูกนำตัวเข้าไปในห้องเจ้าหน้าที่ มีของใช้ที่จัดไว้แจก สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟันเมื่อรับของเสร็จ ผู้คุมนำพวกเราไปกินข้าว อาหารอยู่ในหม้อวางไว้ที่พื้น ผมหยิบจานมาตักข้าวและกับข้าว” (ชูชัย, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง พบว่า ผู้เขียนได้บรรยายเล่ารายละเอียดเป็นไปตามลำดับของสถานการณ์ ตั้งแต่หลังจากคำพิพากษาของศาล เยาวชนได้ถูกส่งตัวเข้าสถานพินิจ เพื่อการควบคุมดูแล ตลอดจนการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในสถานพินิจ เป็นการบรรยายประสบการณ์ในอดีตของช่วงเวลาหนึ่งที่ได้เข้าไปสัมผัสในสถานพินิจแห่งนั้น

6.2 กระบวนการพรรณนา เป็นการเขียนคล้ายบรรยายแต่แทรกอารมณ์ ความรู้สึกให้เกิดจินตนาการตามถ้อยคำโวหารและคล้ายตามเสมือนอยู่ในสถานการณ์หรือมีความรู้สึกร่วมกับผู้เขียน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12 “การได้พบอุปสรรคใหญ่ในชีวิตนี้ จึงเปรียบเสมือนโอกาสทำให้ผมได้มองเห็นความผิดพลาดและการกระทำของตัวเองอย่างชัดเจน เพราะมีบ้านที่ช่วยให้ผมได้ทบทวนพัฒนาความคิด จนหัวใจแข็งแกร่งขึ้นมาก คล้ายมีรากแก้วคอยยึดเหนี่ยวต้นไม้เอาไว้ ถึงแม้ในอนาคตอาจจะต้องเจอกระแสลมที่พัดกระหน่ำ จนทำให้ต้นไม้ไหวเอนบ้าง แต่ต้นไม้อย่างผมคงจะไม่ล้มหรือหักโค่นลงมาเหมือนเมื่อก่อนอีกแล้ว” (ณัฐพงศ์, นามปากกา, 2559)

จากตัวอย่าง เป็นกระบวนการพรรณนา โดยใช้อุปมาโวหาร (เสมือน คล้าย) อุปลักษณ์ เปรียบตนเองเป็น ต้นไม้ และใช้บุคลาธิษฐาน พรรณนากริยาอาการ

จากตัวอย่าง ส่วนที่ (1) เป็นการบรรยายความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน (เยาวชน) กล่าวถึงศูนย์ฝึกฯ บ้านกาญจนาภิเษก ส่วนที่ (2) การอ้างคำพูดของบุคคลที่เกี่ยวข้องมาเสริม เพื่อให้รายละเอียดแทนการอธิบายข้อมูลของศูนย์ฝึกฯ ที่ให้สิทธิเสรีภาพการดำเนินชีวิตแก่เยาวชน ส่วนที่ (3) การเน้นย้ำการอ้างคำพูดของย่อหน้า ที่ 2 ให้มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเป็นข้อเท็จจริง พิสูจน์ได้ในรูปแบบการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกฯ บ้าน

กาญจนานิกะ

7.2 การอ้างอิงจากข้อมูลเอกสารและภาคสนาม หมายถึง การแทรกข้อเท็จจริงที่มาจากข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากพื้นที่จริง กฎระเบียบของศูนย์ฝึก ฯ ต่าง ๆ เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือ และหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้

ตัวอย่างที่ 16 “บ้านกาญจนานิกะเปิดการเรียนการสอน กศน. (การศึกษานอกโรงเรียน) ทุกวันอังคารเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไม่เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ พร้อมเปิดสอนวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป ในภายภาคหน้า ไม่ว่าจะเป็นอาหารจานเดียว ขนมไทย การเลี่ยมพระ เบอเกอร์รี่ เพาะชำ กรอบรูปวิทยาศาสตร์ การตัดสติ๊กเกอร์ หรือแม้แต่การซ่อมรถจักรยานยนต์ การขับรถยนต์ อาชีพที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำไปประกอบวิชาชีพหารายได้จริง เมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว คัมภีร์เป็นอย่งยิ่งว่าทุกวิชาชีพที่ตนและเยาวชนคนอื่น

เข้าเรียนจะสามารถนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันภายใน” (กิตติ, นามปากกา, 2558)

จากตัวอย่าง พบว่า เนื้อเรื่องมีการแทรกข้อมูล ที่มาจากพื้นที่จริง และพิสูจน์ได้จากเอกสาร ซึ่งเป็นการอ้างอิงข้อเท็จจริงรูปแบบและกระบวนการอบรมของศูนย์ฝึก ฯ ดังตัวอย่างที่ว่า ทุกวันอังคารบ้านกาญจนานิกะเปิดการเรียนการสอน กศน. (การศึกษานอกโรงเรียน) มีการเรียนวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพื้นที่จริงและในเว็บไซต์ของศูนย์ฝึกและอบรมบ้านกาญจนานิกะที่จัดกิจกรรม 25 : 25 : 50 คือ การเรียนหนังสือ ร้อยละ 25 การเรียนวิชาชีพ ร้อยละ 25 และการเรียนวิชาชีพชีวิตร้อยละ 50 เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้มีศักยภาพมากขึ้น

สรุปผล

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาพฤติกรรมการเขียนสารคดีแนวใหม่ในเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนานิกะ

โครงสร้างสารคดี	กลวิธีการเขียนสารคดี	ชื่อหนังสือสารคดี		จำนวนเรื่อง ที่พบ
		ก้าวที่พลาด	เรื่องเล่า	
1.การตั้งชื่อเรื่อง	1. การตั้งชื่อแบบเรื่องสั้นและนวนิยาย	8	9	17
	2. การตั้งชื่อเล่นคำสัมผัสคล้องจองและการใช้โวหารความเปรียบ (อุปลักษณ์)	2	4	6
	3.การตั้งชื่อใช้คำหลักนำหน้า ตามด้วยข้อความที่เป็นส่วนขยาย	4	-	4
	4. การตั้งชื่อตรงไปตรงมา	-	2	2
	5. การตั้งชื่อใช้คำหรือกลุ่มคำมาเรียงต่อกัน	1	-	1
2.ความนำ	1. ความน่าสนใจกับผู้อ่าน	8	11	19
	2. ความนำแบบเรื่องสั้น	6	3	9
	3. ความนำอ้างคำพูดหรือวาทะ	-	1	1
	4. ความนำบรรยาย	1	-	1
3. การดำเนินเรื่อง	3.1 การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาแบบเรื่องสั้นในรูปแบบบันทึก: ผ่านมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 1	14	15	29
	3.2 การเล่าเรื่องโดยใช้ลีลาแบบเรื่องสั้นในรูปแบบบันทึก: ผ่านมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3	1	-	1
4. ความจบ	ความจบแบบคลี่คลายด้วยการแผ่ขยายข้อคิด	11	15	26
	การจบแบบทิ้งท้ายให้คิด	2	-	2
	การจบแบบทันทีทันใด	1	-	1
	การจบด้วยการย้อนหลัง	1	-	1
5.การใช้กระบวนการ ความหรือโวหาร	การใช้กระบวนการความหรือโวหาร (บรรยาย พรรณนา อธิบาย)	15	15	30
6. การเสริมข้อมูล ประกอบสารคดี	6.1 การอ้างคำพูดและการแทรกบทสนทนา	15	15	30
	6.2 การอ้างอิงจากข้อมูลเอกสารและภาคสนาม	15	15	30

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษกทั้ง 2 เล่ม ได้แก่ เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษกและก้าวที่พลาด มีการนำเสนอที่สอดคล้องกับงานเขียนสารคดีแนวใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากสารคดีแนวเดิม คือ นำเสนอความรู้ที่เคร่งครัดและเป็นแบบแผน แต่สารคดีแนวใหม่ นำเสนอเนื้อหาเป็นเรื่องราวจริงที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น แต่จะแทรกข้อเท็จจริงจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาเชื่อถือ และแก่นเรื่องมุ่งนำเสนอสาเหตุของเยาวชนที่ก้าวพลาดในภาพลักษณ์ใหม่ของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษกที่มีทัศนคติเชิงบวก

การอภิปราย

กลวิธีการเขียนสารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านเนื้อเรื่อง การนำเสนอภาพชีวิตและสาเหตุการกระทำความผิดของเยาวชนในรูปแบบฐานความผิดต่าง ๆ จนไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก จังหวัดนครปฐม เป็นสถานควบคุมความประพฤติเด็กและเยาวชน ได้สะท้อนความสำคัญของสถาบันครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น นอกจากนี้รูปแบบการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกฯ ด้วยการพัฒนาเชิงบวก (Positive Development) เชิงจิตวิทยาสะท้อนว่า “สิ่งแวดล้อมและทัศนคติเชิงบวกมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์” ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับคำนิยมของหนังสือ ทั้ง 2 เล่ม ดังที่ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (อ้างถึงใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ, 2558) กล่าวว่า “ก้าวพลาด เป็นทั้งหนังสือที่อ่านสนุก และเป็นบทเรียนอันล้ำค่า สำหรับสังคมปัจจุบัน จะช่วยเตือนสติเยาวชนและเป็นเพื่อนคู่คิดสำหรับพ่อ แม่ ครูและผู้ทำงานด้านวิชาการและจริยธรรม” และคำนิยมในเรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก ของ ทิชา ณ นคร (อ้างถึงในเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก, 2559) กล่าวว่า “ทุกคนสามารถก้าวพลาดได้และเราสามารถจะเปลี่ยนแปลงตัวเองกลับสู่สังคมและเป็นพลังให้สังคมได้เหมือนกัน”

การตั้งชื่อเรื่อง ครอบคลุมเนื้อหาสื่อความหมายโดยนัย กระบอบใจผู้อ่านโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน ตัวอย่าง เรื่องอ้อมกอดแห่งรัก เรื่องกว่าจะรู้เตียงสา สอดรับกับที่ ปราณี สุรสิทธิ์ (2549) ได้กล่าวว่า “ชื่อเรื่องควรครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญของเรื่อง มีความแปลกสะกดตา ถ้อยคำสั้น ๆ ตรงไปตรงมา อาจใช้คำตรงข้าม คำคล้องจอง คำคมสุภาษิต หรือสื่อไปในทางฉงนสนเท่ห์ เพื่อให้ผู้อ่านสะดุดความรู้สึกของผู้อ่าน”

การนำเสนอเนื้อเรื่อง ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง ความนำ

การดำเนินเรื่อง ความจบ มีความคล้ายการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น ส่วนการใช้กระบวนความหรือโวหาร และการเสริมข้อมูลประกอบสารคดี สอดรับกับแนวคิดของธีรภาพ โลหิตกุล (อ้างถึงในธัญญา สังขพันธานนท์, 2553) ที่กล่าวว่า “นักเขียนสารคดีแนวใหม่ต้องไม่ลืมว่าการเขียนสารคดีด้วยรูปแบบเรื่องสั้นหรือนิยายนั้น ทำได้เพื่อความเพลิดเพลินและง่ายต่อการอ่าน แต่ควรจะมีกลวิธีบางอย่างในการทำให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงกับจินตนาการออกจากกันได้” การเสริมข้อมูลประกอบสารคดีที่ปรากฏในเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถแยกความจริงกับจินตนาการออกจากกันได้ ส่วนการดำเนินเรื่องเป็นรูปแบบบันทึก เพราะมีการระบุวัน เดือนปี และรายละเอียดต่าง ๆ สอดรับกับคำกล่าวของ วีระศักดิ์ จันทรสังแสง บรรณาธิการนิตยสารสารคดี ซึ่งกล่าวถึงเนื้อหาและรูปแบบว่า “จากเรื่องราวในชีวิตจริงอันเข้มข้นของตนเอง เมื่อมาอยู่ในรูปของตัวหนังสือ พวกเขาก็ทำมันได้อย่างถึงศิลปะการเขียน เป็นบทบันทึกเรื่องราวที่เป็นเหมือนรอยหม่นมัวในวัยเยาว์ของเยาวชนแต่ละคน... เป็นรอยเท้าที่ก้าวพลาด” (สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ, 2558) สารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก จึงเป็นสารคดีแนวใหม่ที่ไม่ได้เคร่งครัดตามแบบแผนและมีรูปแบบการเขียนเชิงสร้างสรรค์สอดรับ กรองทอง (Kongthong, P. 1989 อ้างถึงใน สารภี ขาวดี, 2562) กล่าวว่า “สารคดีแนวใหม่ต่างจากสารคดีแนวเก่าที่เป็นข้อเขียนเคร่งครัดเสนอแต่เรื่องราวที่เป็นปัญหา การนำเสนอเป็นแบบแผนและมักจะเขียนในลักษณะตอบคำถาม แต่สารคดีแนวใหม่เป็นงานเขียนที่มีชีวิตชีวา สีสัน มีการปรุงแต่งจินตนาการประกอบด้วยเหตุผล หลักฐานและความรู้สึก”

ข้อค้นพบ สารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก ทั้ง 2 เล่ม มีรูปแบบ (Style) สอดรับกับกลวิธีการเขียนสารคดีของอรสม สุทธิสาคร คือ มีเอกลักษณ์ การเขียนสารคดีด้วยรูปแบบเรื่องสั้นหรือ

นิยายและนิยมนำเสนอภาพชีวิตที่กระทบใจผู้อ่าน สอดรับกับที่ วชิระ ดวงดี (2550) ได้ศึกษางานเขียนสารคดีของ อรสม สุทธิสาคร พบว่า “กลวิธีการนำเสนอภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องสารคดี มีการเริ่มเรื่องจบเรื่อง และการดำเนินเรื่องคล้ายเรื่องเล่าในเรื่องสั้น และนวนิยาย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนและแสดงให้เห็นพัฒนาการด้านรูปแบบของวรรณกรรมประเภทสารคดี”

นอกจากนี้ องค์ประกอบที่สำคัญของงานเขียนสารคดีเรื่องเล่าฯ พบว่า แนวคิดของเรื่องมาจากชีวิตจริงของเยาวชนที่ศูนย์ฝึก ฯ ด้านเนื้อเรื่อง นำเสนอภาพชีวิตของเยาวชนที่ก้าวพลาดในฐานความผิดต่าง ๆ และรูปแบบการฝึกอบรมของศูนย์ฝึก ฯ ที่เน้นสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และจิตวิทยาสังคม ด้านข้อมูล มีข้อเท็จจริงจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ด้านการกำหนดจุดเน้น (Focus) มุ่งนำเสนอสาเหตุ ข้อคิดพฤติกรรมของวัยรุ่นที่ก้าวพลาดสะท้อนสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางบวกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ดังนั้น แก่นเรื่อง (Theme) คือ มุ่งให้สถาบันสังคมเข้าใจในพฤติกรรมของวัยรุ่น และการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่เยาวชนที่ก้าวพลาด เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดรับกับค่านิยมของหนังสือก้าวที่พลาดว่า “สารคดีชีวิตนี้เป็นโอกาสให้เยาวชนได้ทบทวนตนเองเพื่อเป็นบทเรียนในการก้าวสู่อนาคตข้างหน้าอย่างระมัดระวัง รวมทั้งยังเป็นอุทาหรณ์แก่สังคม ซึ่งพ่อแม่

ครูอาจารย์ และผู้ใหญ่ น่าจะมีโอกาสได้รับรู้ถึงมูลเหตุประการต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องก้าวพลาดแล้วหันมาช่วยกันทบทวนเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นมาอย่างมีความสุข มีพลัง และมีคุณภาพ” (สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ, 2558)

สารคดีเรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านกาญจนาภิเษก ทั้ง 2 เล่ม จึงเป็นสารคดีแนวใหม่ที่เนื้อหายังคงตอบโจทย์ปัญหาสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านข้อคิดและแนวทางการดำเนินชีวิตของเยาวชน ครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะกระบวนการฝึกอบรมด้วยจิตวิทยาเชิงบวก เป็นกลยุทธ์สำคัญต่อกระบวนการขัดเกลาที่สถาบันสังคมต่าง ๆ ควรนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาการเขียนสารคดี และเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการเขียนสารคดีทั้งของตนเองและผู้สนใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเขียนสารคดีแนวใหม่ในสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อได้ทราบพัฒนาการรูปแบบและกลวิธีการเขียนสารคดีแนวใหม่ในสื่อต่าง ๆ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนในเรื่องเล่าเชิงสารคดี
จากบ้านกาญจนาภิเษกผ่านกลวิธีทางภาษา

เอกสารอ้างอิง

- กมล (นามปากกา). (2558). *บทเรียนแห่งอารมณ์*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี. กิตติ (นามปากกา). (2558). *ครอบครัว คนรักและวันพลาดพลั้งของต้ม*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี.
- ชูชัย (นามปากกา). (2558). *บทลงโทษที่ผมไม่ได้ทำ*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี. ณัฐพงศ์ (นามปากกา). (2559). *เมื่อสาวกับก้าวที่พลาด*. ใน เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- ณัฐวัฒน์ (นามปากกา). (2559). *ชีวิตใหม่ในร่างเดิม*. ใน เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- เดช (นามปากกา). (2558). *เส้นทางสู่พ้นชนากการ*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี. ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). *การเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อการศึกษาและอาชีพ*. ชารอักษร.
- ธง (นามปากกา). (2558). *40 เม็ดที่ปวดร้าว*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี. ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). *การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2552). *กว่าจะเป็นสารคดี* (พิมพ์ครั้งที่ 5). อ่านเอาเรื่อง.
- นพวรรณ งามรุ่งโรจน์. (2563). กลวิธีการเขียนสารคดีชีวประวัติ: กรณีศึกษาจากผลงานของนักศึกษานิเทศการเขียน สารคดี. *วารสารวรรณวิทย์*. 20(2), 202–232. <https://doi.org/10.14456/vannavidas.2020.15>
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2549). *การเขียนสร้างสรรค์เชิงวารสารศาสตร์*. แสงดาว.
- พิมาน แจ่มจรัส. (2550). *การเขียน*. แสงดาว.
- ยุทธ. (นามปากกา). (2558). *บทเรียนชีวิต*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี. เยาวชน บ้านกาญจนาภิเษก. (2559). *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- รัฐพงศ์ (นามปากกา). (2559). *อ้อมกอดแห่งรัก*. ใน เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- รัตนดา อาจวิชัย. (2547). *วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล (พ.ศ. 2533-2545)*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. https://khoon.msu.ac.th/_dir/fulltext/full51/ratda4413/titlepage.pdf
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วชิระ ดวงใจดี. (2550). *การศึกษางานเขียนสารคดีของอรสม สุทธิสาคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha/Vachira_D.pdf
- ศุภฤกษ์ (นามปากกา). (2559). *เส้นทางแห่งโอกาส*. ใน เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. (2564). *ประวัติและความเป็นมา*. <https://portal.djop.go.th/tr1036/navigations/ประวัติ-และ-ความเป็นมา>
- สาริก ขาวดี. (2562). งานเขียนแนว “สาระบันเทิง”: กรณีศึกษาสารคดีสำหรับเยาวชน เรื่อง “พวกเราแปลงร่างได้” ผลงานของร้อยเอกหญิงจิตติมา ช่างพุ่ม. *วารสารไทยศึกษา*, 15(2), 113-163. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/TSDJ/article/view/264079/>
- สิทธิพร (นามปากกา). (2559). *แสงสว่างนำทางชีวิต*. ใน เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.
- สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ. (บ.ก.). (2558). *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี.
- อำนาจ. (นามปากกา). (2558). *ทำดีแบบผิด ๆ*. ใน สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ (บ.ก.), *ก้าวที่พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สารคดี.